

Руси су себи нанели велику штету инвазијом на Крим и својим акцијама у Украјини, и то могућност да они преузму лидерску улогу чини доста тежом, оцењује Збигњев Бжежински, саветник америчког председника Џимија Картера и један од главних креатора америчке стратегије у хладном рату. У интервју за „Форин аферс“, он оцењује да и Американци и Руси треба да се суоче с чињеницом да су доста слабији. „У ствари, ту смо само ми и Кинези. Кинези су доста промишљенији, иако су понекад безосећајни за жеље и интересе својих слабијих и мањих суседа. Те земље у тим случајевима више од свега желе наш кишобран. Мислим да би требало да будемо хладнокрвни и прорачунати уместо што смо прва адреса за све те мање државе које, сваки пут када упадну у проблем с Кином, мисле да је све што треба да ураде да би задобили нашу протекцију да нас позову телефоном.“

Европљани су сами себе укључили са позорнице градећи унутар ЕУ такву структуру која им не дозвољава да формалишу или спроводе спољну политику. Да ли су они ван приче или је могућа другачија врста партнерства између нас?

Бжежински се рећи да су ван приче, али мислим да нису довољно добро схватили снагу самодовољних, етноцентричних европских заједница, у којима су и сада термини државе и нације главни кохезиони елементи који држе ствари повезане, као што су одувек и биле. Пројекат уједињене Европе је био разумљив после Другог светског рата, али су убрзо након тога нестали визионари са европске политичке сцене. Где су данас европски очеви оснивачи који су заиста осећали европски идентитет? Европска унија се на крају претворила у дистрибутивни механизам за спровођење бриселских уговора, који укључују промет новца и трговину добрима и услугама, али са врло slabим осећајем заједништва.

Рекли сте да живимо у времену глобалне нестабилности какву не памтите у свом животу. Можете ли да објасните шта сте тачно имали на уму?

Бжежински: Рекао бих чак да је ово историјски преседан у смислу да су огромне територије упале у стање политичких немира, неконтролисаног беса и практичног губитка државне контроле. Моје мишљење у вези са политиком САД није да се повлачимо нити да смо окупирани кризом унутрашњег опстанка, него да губимо способност на највишем нивоу да се носимо с неким изазовима које многи препознају као кључне за наше благостање. Поред тога, не можемо да групишемо снаге нити да остваримо лидерство које би нам помогло да се са тим проблемима носимо. Све то чини да ми као суперсила све брже губимо стратешку одлучност и осећај за правац којим треба да се крећемо. Што се тиче Европе, у светлу украјинских дешавања видели смо да се од њих не може очекивати да се ангажују, чак ни да нам се ефектно придруже, када су суочени са једностраним покушајем територијалне експанзије једне од земаља из региона, први пут од 1939. године. Азија је уплашена уздизањем Кине као и растућим бројем њених конфликта са суседним земљама. Прескочио сам, наравно, Блиски исток, који је прокључао, као и Африку, која почиње да се крчка.

Ризици су свуда, а главне светске силе – САД, ЕУ и Кина – врло су слабо заинтересоване за конструктивне потезе у било којој од наведених ситуација. Да ли вам се чини као да улазимо у период када ће наша улога бити промовисање стабилности, чак и ако то не буду оптималне одлуке из политичке или демократске перспективе?

Бжежински: Мени се чини да ми то већ делимично радимо, на пример, у Египту. Погледајмо који избор имамо – ако ћемо се водити демократским принципима, требало би подржати Муслиманску браћу. Уместо тога, ми подржавамо војску, надајући се да ће они консолидовати државу, која ће на крају еволуирати у нешто попут Турске. Међутим, узевши у обзир секташке сукобе и нетрпељивост која влада, читав тај регион није место где Америка мора да има водећу улогу по сваку цену.

Са друге стране, Европа се уплела у неку врсту федералистичког устројства у погледу спољне политике, што суштински маргинализује њену улогу

?

Бжежински: Ви разматрате тренутни организациони концепт, али проблем је у томе што не постоји јединствен историјски правац спољне политике коју су европске државе одавно изабрале и кренуле да спроводе, а баш то је у случају САД и Кине од суштинске важности. Американци и Кинези се идентификују са сопственом националном државом, из чега црпе велику снагу. Ко су Европљани? Ако одеш у Париз, Португалију или Пољску и питаш „ко сте ви?“, они ће рећи да су Португалци, Шпанци или Пољаци. Ко су људи који себе сматрају Европљанима? То су бирократе из Брисела. Европа се показала као неспособна да створи неки вид патриотске идентификације код својих становника.

Паралела са 1914

Постоје неке сличности са 1914, али тада су велики играчи имали јасан поглед на свет у целини и били су преокупирани тренутним проблемима, за које су проценили да треба да их реше ратом, који је касније ескалирао у светски.

Мислим да данас ниједна велика сила нема такву визију решавања проблема. Ми не желимо да се дубоко увучемо у кризе на Блиском истоку. Руси би волели да нас виде дубље увучене, док би они остали по страни. Кинези играју игру посматрања са стране. Све то пружа одређени степен сигурности да неће доћи до експлозије сличне оној из 1914.

То, наравно, не значи да треба да будемо пасивни, већ значи да треба да будемо прорачунати у коришћењу силе, док истовремено покушавамо да радимо са оним са чим можемо.

Превео Александар Вујовић (преузето са сајта Нови стандард)

(Политика)